

50253908: สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คำสำคัญ : หลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษา /คุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์

พลวัต วุฒิประจักษ์ : การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ . อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. มาเรียม นิลพันธุ์, รศ.ดร. วิชัย วงษ์ใหญ่, ผศ.ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน. 429 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครู 2) ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครู 3) ทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครู 4) ประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาครู โดยใช้ระเบียบวิธี การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ด้วยการใช้แบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experiment Design) โดยวัดผลก่อนและหลังตามกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน มีการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลหลักสูตร โดยทดลองใช้กับนักศึกษาครู สาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จำนวน 19 คน สุ่มโดยวิธี อาสาสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คู่มือสอนตามหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษา แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ แบบประเมินคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ แบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติ t-test Dependent และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตของนักศึกษาครู โดยมีคุณลักษณะความตระหนักรู้ในตนเอง ความเมตตากรุณา จิตสาธารณะ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยทุกฝ่ายเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาโดยเฉพาะหน่วยผลิตและหน่วยงานผู้รับบัณฑิตครู

2. ผลการพัฒนาได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษา AFDDCER Model โดยมีหลักการ จิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญมุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เห็นการใช้สติปัญญาเข้าถึงความจริงเชื่อมโยงสรรพศาสตร์อย่างสมดุลตามหลักการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพื้นฐานการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญา จุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญา สารการเรียนรู้เกี่ยวกับ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การสงบนิ่ง โยคะ สุนทรียสนทนา สุนทรียศิลป์ การศึกษาชุมชน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาหลักสูตรมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis of Foundation :AF) 2) ขั้นตอนออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Design and Development :DD) 3) ขั้นตอนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ (Construction of Experiences :CE) 4) ขั้นตอนสะท้อนข้อมูลจากการพัฒนาหลักสูตร (Reflection :R) และขั้นตอนการนำหลักสูตรรายวิชาไปใช้ในชั้นเรียน 4 มีขั้นตอนตามรูปแบบ MILER Model ดังนี้ 1) ขั้นสงบนิ่งอยู่กับตัวเอง (Mindfulness :M) 2) ขั้นการให้ความรู้ (Information :I) 3) ขั้นเรียนรู้ประสบการณ์จากกิจกรรม (Learning Experience :LE) 4) ขั้นการสะท้อนความคิดจากการจัดกิจกรรม (Reflection :R) โดยมีการขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นมีดังนี้ (AEC) 1) การสร้างความตระหนักในตน (Awareness :A) 2) สร้างเสริมประสบการณ์ (Enhancement :E) 3) ใคร่ครวญตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง (Checking :C)

3. ประสิทธิภาพของหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาหลังการให้พบว่า 1) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษา สามารถประยุกต์นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติตนและการสอนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) นักศึกษามีคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์มีความตระหนักรู้ในตนเอง เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ทำงานเพื่อส่วนรวม และคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) นักศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด และต้องการให้เปิดสอนในหลักสูตรวิชาชีพครูเพราะเป็นวิชาที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน สามารถนำหลักการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปขยายผลสู่ผู้เรียนในชั้นเรียน

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

50253902: MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION
KEY WORDS: CONTEMPLATIVE EDUCATION COURSE/DESIRABLE
CHARACTERISTICS FOR STUDENT TEACHERS

POLLAWAT WUTTIPRAJACK: THE DEVELOPMENT OF A CONTEMPLATIVE
EDUCATION COURSE TO ENHANCE THE DESIRABLE CHARACTERISTICS FOR
STUDENT TEACHERS. THESIS ADVISORS: ASST.PROF. MAREAM NILLAPUN, Ed.D.,
ASSOC.PROF. WICHA WONGYAI, Ed.D., AND ASST.PROF.CHUMPOL POOLPATARACHEWIN,
Ph.D., 429 pp.

The purposes of this research were to study and analyze the foundation on developing a contemplative education course for student teachers, to design and develop a contemplative education course, to implement a contemplative education course, and evaluate the effectiveness of this course, employing the R&D research method, by Mixed Methods Research, with quasi-experiment design. In the process of implementing the course in the classroom, there was a pretest and a post-test. The research was divided into 4 steps: analyzing the foundation; developing the course; implementing the course; evaluating the course. The course was implemented with 19 volunteer 4th year student teachers of Social Studies of Kanchanburi Rajabhat University. The research instrument consisted a teachers' manual and lesson plans, an evaluation form of knowledge and understanding, an evaluation form on the desirable characteristics for student teachers, and an evaluation form of students' satisfaction toward the course. The statistics employed for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test dependent and content analysis.

The research results were as follow :

1. The foundation analysis results were crucial as they would be used to develop students' internal mentality on self-realization, mercifulness, public-mindedness, and critical thinking.

2. The course developing results yielded out a contemplative education course (AFDDCER) as a contemplative learning process, objectives to develop sound humanization, focusing on using intellectual ability to get an access to truth, being able to connect all fields of knowledge with balance, based on the learning principles on transformative learning and learning foundation on contemplative education. The objectives of the course were as follows: to develop a contemplative education course for student teachers; to enhance the desirable characteristics for student teachers, based on contemplative education, with transformative learning, mindfulness, Yoga, dialogues, aesthetic art, community studies, and creative activities. The course development was divided into 4 steps: Analysis of Foundation (AF); Design and Development (DD); Construction of Experience (CE); and Reflection (R). The course implementation in the classroom consisted of 4 steps: Mindfulness (M); Information (I); Learning Experience (LL); and Reflection (R). While teaching, the learning activities were organized (AEC) as follows: Awareness (A), Enhancement (E), Checking (C).

3. The effectiveness of the course, after implementing it, indicated that 1) student teachers had knowledge and understanding on the course, being able to apply the knowledge to their teaching at a significantly higher level of 0.01; 2) the desirable characteristics on self-realization, mercifulness to others, working for the whole, and critical thinking were at significantly higher level of 0.01 3) the students' satisfaction toward the course was at the highest level. It was suggested that this course be offered in teachers' education courses as it was very useful and could be applied to the classroom.

Department of Curriculum and Instruction Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature.....

Thesis Advisors' signature 1. ....2.....3. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดจากความมุ่งมั่นตั้งใจ ที่ผู้วิจัยปรารถนา ต้องการให้นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มีคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความเมตตา และความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ และผู้สนับสนุน ดังนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ ประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความเมตตาถ่ายทอด ความรู้ หลักการ แนวคิดทฤษฎี ประสบการณ์ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ จนศิษย์ประสบความสำเร็จจบการศึกษาปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.จุมพล พูลภัทรชีวิน ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญาศึกษา อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำปรึกษา เป็นกำลังใจ ติดตามและตรวจสอบการทำงานวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ดร.วิสาข์ จิตวิตร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ดร.มารุต พัฒผล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาเสียสละเวลา ให้ความรู้และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ จนทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ดร.ประเสริฐ มงคล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.วัชรวิภา เล่าเรียนดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สุเทพ อ่วมเจริญ และคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชา วิทยาการ ความรู้ ประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ปัญญา การพานิช อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี รองศาสตราจารย์ดร.จุมพจน์ วนิชกุล อาจารย์ดร.กิตติมา พฤกษณะ อาจารย์ดร.ศิริวรรณ วัฒนพัฒน์ รองศาสตราจารย์นันทนา ลามาศย์ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยาวภา ทนันชัยบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.พงษ์ศักดิ์รักษาเพชร อาจารย์กอบกุล ประเสริฐธาก อาจารย์จักรกฤษณ์ โพธิ์แพ่งพุ่ม อาจารย์ชนชาติบริสุทธิ์ อาจารย์เกรียงไกร ทองศรี นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 4 และ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา ทองนิล และอาจารย์ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนินที่ให้ความร่วมมือในการทดลองงานวิจัยจนประสบผลสำเร็จ

และขอขอบพระคุณบิดามารดาบูรพคณาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอนผู้วิจัยรวมทั้งเพื่อนนักศึกษาสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้กำลังใจจนสำเร็จการศึกษาการศึกษาระดับคุณวุฒิบัณฑิต